



ALMAN ORYANTALİZMİNDE ÖZEL BİR İSİM: OTTO SPIES VE TÜRKOLOJİYE HİZMETLERİ*

*Sevim KARABELA ŞERMET***

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğunun Batılılaşma serüveninde Alman kültürünün özel bir yeri vardır. Tarihi süreçte Türk-Alman kültürlerinin etkileşimi içinde ise Alman Profesör Otto Spies'e özel bir sayfa ayrılmalıdır. Türk öyküleri ve romanları üzerine akademik çalışmalar ve çeviriler yapan Otto Spies, Türklerle Almanlar arasında kültürel ve toplumsal buluşma bağlamında önemli bir rol oynar. Otto Spies oryantalizm tarihi içerisinde Türkoloji alanında yer edinmiş bir isimdir. Türk-İslam kültürü, medeniyeti, tarihi ve edebiyatı üzerine eserleri mevcuttur. Otto Spies'i okuyup ona sempati beslememek mümkün değildir. O Doğu toplumlarını, özellikle de Türk toplumunu ve insanını sevmiş, bunu akademik çalışmalarla desteklemiştir. Bu anlamda Otto Spies'le bir gönül bağımız mevcuttur.

Bu çalışma Otto Spies'in eserlerinden ve özellikle "Das Blutgeld und Andere Türkische Novellen" Ausgewahlte Übersetzungen aus der Modernen Türkischen Literatur adlı eserinden hareketle bir Alman akademisyenin Modern Türk Edebiyatına yaklaşımının tespiti. Eser 1942 yılında Alman dilinde yazılmıştır. Modern Türk Edebiyatı üzerinde, özellikle Modern Türk Edebiyatının başlangıç evresinde Almanya'da hatta Avrupa'da yapılan yayınların, çalışmaların azlığı-kitabın yayınlanış yılı göz ardı edilmemek koşuluyla düşünüldüğünde yorumlar önem kazanmaktadır. Çalışma sonucunda bir Alman akademisyenin gözüyle Türk kültürü ile yaşam biçiminin tespiti ve bir Alman üzerinde yaptığı etkilerle birlikte Türk-Alman siyasi yakınlaşmasının Alman akademik dünyasındaki yankısının tespiti hedeflenmektedir. Kültürlerarası ilişkiler ve araştırmalara bir katkı olacağı ümidiyle hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Oryantalizm, Türkoloji, Modern Türk Edebiyatı, Otto Spies

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Sinop Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: selinsel@mynet.com

A SPECIAL NAME IN GERMAN ORIENTALISM: OTTO SPIES AND SERVICES TURCOLOGY

ABSTRACT

Westernization of the Ottoman Empire has a special place in the adventure of German culture. Date processes in the interaction of the Turkish-German culture, the German Professor Otto Spies should be allocated to a specific page. Turkish short stories and novels, and translations that academic studies on Otto Spies, between the Turks and the Germans played an important role in the cultural and social context of the meeting. Otto Spies in the history of Orientalism has acquired Turcology is a name in the field. The Turkish-Islamic culture, civilization, history and literature are available upon works. Otto Spies are not able to read and sympathetic to him. He Eastern societies, especially the Turkish society and people have loved, supported by academic studies it has been. In this sense, we have ties of affection with Otto Spies.

This study of the works of Otto Spies and especially “Das Blutgeld und Andere Türkische Novellen” Ausgewahlte Übersetzungen aus der Modernen Türkischen Literatur Departing from his work, a German scholar of Modern Turkish Literature approach is determined. The book is written in German in 1942. On modern Turkish literature, especially in the initial stages of Modern Turkish Literature of the publications made in Germany and even in Europe, study-the lack of publication of the book to be ignored in reviews are important when considering the condition. As a result of working through the eyes of a German scholar of Turkish culture and lifestyle detection and its impact on a German political rapprochement with the Turkish-German, German academic world is aimed at the detection of echoes. Intercultural relations and has been prepared in the hope it would be a contribution to the research.

Key Words: Orientalism, Turcology, Modern Turkish Literature, Otto Spies

Kültürler arası iletişim ve etkileşim söz konusu olduğunda toplumların kendini yansıttığı bir ayna olan edebiyat başlığı açma zorunluluğu tartışılmaz bir gerçektir. Tarihi süreç ve Türk Alman ilişkileri düşünüldüğünde Türk ve Alman edebiyatları arasında da bir iletişim ve etkileşim doğal görünmektedir. Tarihi Türk Alman ilişkilerinin kökeni 700 yıl önceye kadar dayandırılmaktadır. “Tarihsel ve yazınsal belgelerden yola çıkan araştırmalar, Osmanlı Türkleriyle Almanların yaklaşık 700 yıl önce kitlesel düzeyde karşılaştıkları konusunda birleşmektedirler. Diplomatik alandaki ilişkiler buna karşın 500 yıl önce başlamıştır” (Dellal,2002:5). Ancak bununla birlikte Osmanlı-Alman toplumları arasındaki ilişkilerin asıl yoğunluk kazanması 19.yüzyılın ikinci yarısındadır. Osmanlı devleti bu zaman diliminde askeri ve siyasi alanda Alman nüfuzunu yadırgamaz, bilakis kabullenir. Askeri ve siyasi alanda başlayan Türk Alman ilişkileri sonrasında daha geniş bir alana yayılır.

Tarihi Türk Alman ilişkileri siyasetin şekillendirdiği ilişkilere dayalı olarak imajların değişime uğradığı bir süreçte işler. Almanya’da Türk imajını belirleyen askeri ve siyasi zemindeki ilişkiler olur. Dünya coğrafyasını değiştirebilme kudretine sahip olan Osmanlı, hüküm sürdüğü

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



coğrafyaların edebi yazılarını da hiç kuşkusuz etkisi altına alacaktı. Osmanlı devletinin ihtişamlı dönemleri ile güç kaybetmeye başladığı dönemler Avrupa’da ve bunun uzantısı olarak Almanya’da Türk algısı aynı olmaz. Aynı durum yazınsal eserlere ve yazınsal tutuma da yansır.

Ancak bu tek uçlu bir eylem ve ilişkiler zinciri değildir. Bir ucu Alman dünyasında Türk algısı ve bunun yazın dünyasına yansısı, diğer ucu ise Türk dünyasında Alman algısı ve bunun yazına yansısıdır. “İki ülke arasındaki ilişkilerin tarih boyunca geçirdiği evrim incelendiğinde; aslında devletler arasında dostluğun değil, karşılıklı menfaatlerin ön planda olduğu görülmektedir”(Cakır,2013:3). 19. Yüzyıl Osmanlı toplumsal hayatında her ne kadar askeri ve siyasi alanda bir Alman hayranlığı mevcut ise de kültürel hayatın, duygusal hayatın, içsel hayatın bir nevi yazıya aktarımı olan yazın dünyası için bu geçerli değildir. Tarihi süreç bize göstermektedir ki Türk edebiyatı üzerinde doğrudan bir Alman edebiyatı etkisinden söz edilemez. Türk edebiyatı üzerinde doğu edebiyatları etkisi başlığı açtığımızda, Türk edebiyatını Arap ve Fars edebiyatı ile; Batı edebiyatları etkisi başlığı açtığımızda ise öncelikle Fransız edebiyatı ile ilişkilendiririz. Ancak bunlar kapsamlı mukayeseli araştırmalarla kanıtlanabilecek savlardır. İlber Ortaylı’ya göre Türk-Alman kültürel etkileşimi yüzeyseldir. “Türkiye, Almanya’nın iktisadi, siyasi, askeri nüfuz alanına girdi, ama gerçek Alman kültürünü değil yüzeydeki Alman kültürünü, daha doğrusu Alman propagandasını tanıdı” (Ortaylı,1981:49).

Türkler Almanların kültürünü yüzeysel tanıırken Almanlar için bu aynı olmaz. 19.yüzyıl sömürgecilik faaliyetlerinin bir sonucu olarak hız kazanan oryantalist faaliyetlerin bilimsel araştırmacı ayağı söz konusu edildiğinde aynı sonuç alınmaz. Batıda yapılan oryantalistik faaliyetler kapsamında ele alınabilecek olan ilmi araştırmalar düşünüldüğünde farklı sonuçlar ediniriz. Türkoloji alanında oryantalistik faaliyetlere imza atan Avrupalı araştırmacıların içinde Alman Türkologlara özel bir sayfa ayrılmalıdır. “Almanların Türklere ve dolayısıyla Türkolojiye ilgisi, sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi ve askeri nedenlerden kaynaklanmaktadır” (Özdemir, 2005:32). Türk dili, Türk tarihi, Türk kültürü ve medeniyeti ile ilgili Batı’da yapılan araştırmalarda Alman oryantalistlerin sayısı ve çalışmaların niteliği oldukça yüksektir. Bunların en önemlilerinden biri olan Otto Spies, Almanya’da oryantalist eğilimlerin tarihine baktığımızda bu hareket içerisinde önemli bir yer tutar. Otto Spies, özellikle Türk Edebiyatı’na dair yaptığı çalışmalarla Türkoloji’ye önemli bir hizmet sunar. Otto Spies’in Türkoloji alanında ilk olma özelliği taşıyan nitelikli akademik çalışmaları mevcuttur.

Otto Spies Almanya’da Türkoloji biliminin yönünü değiştirmesi ile ortaya çıkan, araştırmaların ağırlığının filolojik bakış açısından modern Türk kültürü ile edebiyatına kayması olgusunun dönüşüm noktasında yer alan bir isimdir. Çünkü oryantalist araştırmaların başlangıcı filoloji ve folklorik araştırmalara dayanmaktadır. Türkoloji alanında Avrupa’da başlangıçta edebiyata ilgi daha azdır ve klasik filoloji bakış açısı ön plandadır. Otto Spies Alman oryantalist hareketler içerisinde değerlendirdiğimizde filolojik bakış açısından çok kültür ve edebiyat alanına kayar. Otto Spies’i oryantalist hareket içinde özel kılan da budur. Öncelikle Halk kültürü ve edebiyatı ve daha sonra Modern Türk edebiyatı ilgisini çeker ve bu ilgi onu daha çok halkın dili, kültürü, adet ve gelenekleri ile bunların tespitine götürmüştür. Bunu da edebi eserlerden yola çıkarak gerçekleştirir.

Ulus olarak modernleşme ölçütümüze başlangıç kabul ettiğimiz Tanzimat fermanını izleyen Yeni Türk Edebiyatı, Modern Türk Edebiyatı biraz daha gecikmeli olarak oryantalistlerin ilgi alanlarına girer. Ahmet Hamdi Tanpınar’a göre Batının Tanzimatla beraber başlayan Batılılaşma yönünde hız kazanan modern Türk edebiyatına olan ilgisizliği Tanzimattan önce mevcut çok sağlam bir zevk ve estetik altyapının varlığından kaynaklanmaktadır. Divan şirininin cazibesinden kendilerini henüz sıyıramadıkları için modernleşen yani batılılaşan Türk edebiyatına ilgi duymaları mümkün değildir. Milli kaynaklara dönüldüğü takdirde Batının bizde aradığı öz

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 5 Spring 2014



ortaya çıkacaktır. “Bizi Avrupalıların, kendilerinden aldığımız şeyler için beğenmesi ve bize hayran kalması mümkün değildir”(Tanpınar,1992:91).

Bu konuda Güzin Dino da benzer bir yaklaşım sergilemektedir. Türk Romanının Doğuşu adlı esere göre; Türk Edebiyatında Tanzimat sonrası Batı edebiyatından ilham alarak girişilen modernleşme hareketi Batılı Türkologların ilgisini az çeken bir alan olmuştur. Avrupalı ve Batılı Türkologların roman ve hikayenin doğuşu üzerine çalışmalarına bakıldığında, bunlar Tanzimattan önceki çağa bağlanır. Çoğu kez de Arap ve Fars edebiyatlarıyla yakın ilişkileri belirlenir.

Türk Edebiyatının Batıdan esinlenerek modernleşme çabalarını Batının ilgisini az çekmiş ya da çekmemiş olmasının nedeni Güzin Dino’ya göre “ Divan Edebiyatına, onun bütünlüğüne, biçimsel yetkinliğine özellikle bağlı olan birçok Batılı Türkolog, üstün yapıtlar ortaya çıkarmış geçmiş kültürlerden bu ani kopuştan ürkmüşlerdir” (Dino,2008:3). Yeni Türk Edebiyatının başlangıcına yabancı Türkologların ilgisizliğini bu noktada değerlendirmek gerekmektedir. “Tanzimattan sonraki çatışma ve çekişmelerle düşünsel ve sanatsal bölünmeler, kimi değerli yerli kaynaklardan uzaklaşmadan, özellikle de Fransız kültür ve yazınından etkilenilerek ortaya çıkmıştır. Ve Türk yazınının işte bu önemli sürecine ne Avrupalı ne de Fransız Türkologlar, özellikle yeni doğmuş olan düzyazı türlerine herhangi bir ilgi göstermişlerdir” (Dino, 2008:4) diyen Dino 1966’da Moskova’da yayınlanan çalışmadan ve içeriğinden bahseder. Bayan L. O. Alikaeva “Türk Romanında Konular ve Kişiler(19. Yüzyıl sonu ve 20.yüzyıl başı)” adı altında Mustafa Nihat Özön ile Ahmet Hamdi Tanpınar’ın çalışmalarından yararlanarak roman sorunu üzerine tarihsel ve sosyal açıklamalar getirmiştir. Eserin yaklaşık üçte biri Ahmet Mithat Efendi ile Namık Kemal’e ayrılmıştır.

Oysa Almanya’da Otto Spies henüz 1930’lu yıllarda Tanzimat sonrası ortaya çıkan Modern Türk Edebiyatına ilgi duymuş ve bunu yazdığı eserler ve tercümelerle de desteklemiştir. Sadece çeviri yapmakla kalmamış, Yeni Türk Edebiyatı dönemine dair ve yorum ve kritiklerde de bulunmuştur. Bu eserlerden ilki 1927’de Berlin’de yazdığı Türkische Erzähler der Gegenwart adlı 1920’li yılların modern Türk nesri hakkında bilgi ve örnekler veren eseridir. 1935’de Krefeld’de Türk kadın yazar Müfide Ferit Tek’i tanıtan bir çalışma yapar. 1942’de ise Das Blutgeld adlı çalışmayı gerçekleştirir.

Türk Edebiyatı üzerine çalışmalar gerçekleştirmiş olan Otto Spies akademik anlamda Türk halk kültürü ve edebiyatı ile ilgilenenlerin ilgi alanına girmiştir. Otto Spies Türk kültür hayatına katkısı olan ve literatüre kazandırılması gereken bir isimdir.

HAYATI

Erdem Uçar İslam Ansiklopedisi’nde Otto Spies’in hayat öyküsünü verir. Otto Spies (5 Nisan 1901-29 Ekim 1981) Almanya’da Bad Kreuznach’da dünyaya gelir. Ancak ailesinin 1916’da Bonn’a taşınması üzerine ailesi ile birlikte Bonn’a giderek orada şarkiyat ve hukuk okur. 1923’te tekrar adres değiştirir. Hocası Enno Litmann ile Tübingen’e gider ve orada “Esman und Zejdschan, Ein türkischer Volksroman aus Kleinasien” adlı çalışmasıyla Türkoloji, daha sonra Bonn’da “Das Depositum nach islamischen Recht” adlı çalışmasıyla İslam hukuku doktorası yapar Daha sonra ikinci kez doktora yapmak üzere ikinci doktora hocası Paul Ernst Kahle’nin asistanı olur. 1927 yazında incelemeler yapmak üzere Tunus seyahatine çıkar. 1928’de İslam Hukuku alanındaki Entstehung und Untergang von Sachen nach islamischen Recht adlı teziyle doçent olur. Aralık 1929-Haziran 1930 arasında İstanbul’a yolu düşer. Amacı Türkçe’ sini ilerletmek ve Arapça el yazmalarını incelemektir. 1932’den 1935’e kadar Hindistan’ın Aligarh İslam Üniversitesi’nde bulunur. Bu üniversitede şarkiyat bölüm başkanlığı yapar, ve Arabistik ve İslamiyat okutur. 1935’te Almanya’ya döner. Carl Brockelmann’dan boşalan Bonn Üniversitesi şarkiyat kürsüsünün başına getirilir. II. Dünya Savaşı’nın patlak vermesiyle askere alınır ve kısa bir süre Fransızlara esir

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



düŖer. 1936'dan 1946'ya kadar Polonya'da kalır. 1946'da Bonn Üniversitesi'ne geri döner ve 1951'de Rudi Paret'in yerine tekrar Ŗarkiyat kürsüsü başkanlığına getirilir. Bunun yanı sıra Berlin Doğu Dilleri Enstitüsü'nün başkanlığını, bir süre de Bonn Üniversitesi Felsefi Bilimler Fakültesi'nin dekanlığını yürütür. 1970'de emekli olur ancak ilmi çalışmaları ve hocalığı devam eder. 29 Ekim 1981'de vefatına kadar geçen süre içinde hep çalışır. Ŗarkiyat çalışmalarının temel dilleri olan Arapça, Farsça ve Türkçe'den başka Urduca, Hintçe, İbranice, Süryanice ve Habeře de bilmektedir.

ESERLERİ

Otto Spies'in Türkoloji, İslam Bilim ve Ŗark incelemeleri sahasına giren eserleri vardır. Türkoloji alanında Modern Türk Edebiyatı, Halk Edebiyatı ve Türkçe'nin öğretilimi, Türk kültürü ile ilgili çalışmalar yapmıştır.

Otto Spies'in Modern Türk Edebiyatı alanındaki eserleri

1. Türkische Erzähler der Gegenwart (Berlin-Charlottenburg 1927) 1920'li yılların modern Türk nesri hakkında bilgi ve örnekler veren genel nitelikte bir eserdir.

2. Müfide Ferit, Die Unverzeihliche Sünde, Ein türkischer Frauenroman (Krefeld 1935). II. Meřrutiyet ve Cumhuriyet dönemi Türk kadın yazarlarından Müfide Ferit Tek'i tanıtan bir çalışmadır. Müfide Ferit Tek'in Almanca yayınlanmış olan Die Unverzeihliche Sünde romanını da içerir.

3. Das Blutgeld und andere türkische Novellen (Leipzig 1942) Modern Türk romanı ve hikayesi hakkında bir eserdir.

4. Die türkische Prosaliteratur der Gegenwart, (Leipzig 1943) (Otto Harrassowitz-Wiesbaden (Günümüz Türk Nesir Edebiyatı)

5. Das Geisterhaus:türkische und agyptische Novellen, 1949.

6. Türkische Chrestomathie aus moderner Literatur (Wiesbaden 1957) Cumhuriyet dönemi Türk nesrinden örneklerin derlendięi küçük bir antolojidir.

Halk edebiyatı alanındaki eserleri:

1. Esman und Zejdschan. Ein türkischer Volksroman aus Kleinasien. Asuman ile Zeycan adlı Anadolu Türk Halk hikayesi üzerine hazırladığı doktora tezidir. (1925)

2. Türkische Volksbücher (Leipzig 1929) Eserde Türk halk hikayeleri tahlil edilmekte, konuları ve Ŗekilleri hakkında toplu bilgi verilmektedir. Halk hikayelerinin motiflerinin tahlili ve bunların dünya masal edebiyatı motifleriyle karşılaştırılması denemesi olarak kabul edilebilir. Behçet Necatigil tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. (Türk Halk Kitapları, İstanbul 1941)

3. Türkisches Puppentheater, versuch einer Geschichte des Puppentheaters im Morgenland (Emsdetten/Westfalen1959) Türk kukla oyunu hakkındadır.

4. Die Türkische Volksliteratur, Leiden 1963.

5. Türkische Marchen, (Düsseldorf-Köln 1967) Seçme birkaç Türk masalının Almanca'ya çevirisini ve kısa tahlilini içerir.

6. Die Silberpappel mit den goldenen Früchten und andere türkische Volksmarchen erstmals übersetzt (Wiesbaden 1976). Türk masalları hakkındadır.

7. Hodscha Nasreddin ein türkischer Eulenspiegel, Berlin 1977, 54s.

Otto Spies'in bir başka ilgi duyduğu alan Türkçe'nin eğitimi ve öğretimidir. "Almanya'da Türk nüfusunun varlığı 1878 yılına kadar gitmektedir. Fakat Türklerin Almanya'da sayıca çoğalmaları yapılan iş gücü anlaşmasıyla 1960 yılından itibaren Almanya'ya giden işçilerden sonra

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



olmuştur. 1960 yılından itibaren Türkçe Almanya’da bir göçmen dili konumundadır.” (Bekar, 2013:773) Otto Spies Almanya’da Türkçe’nin bir göçmen dili olarak eğitimi alanında, Türkçe’yi Almanlara öğretmek üzere Türkçe eğitimi kitapları kaleme almıştır:

1. Türkischer Sprach-führer, Grammatik, Gespräche, Redensarten (Bonn 1966) Türkçe öğrenenler için kılavuz niteliğinde bir çalışmadır.
2. Türkisch Lehrbuch für Anfänger (Belma Emircan ile birlikte, Heidelberg 1981). Türkçe’ye yeni başlayanlar için okuma parçaları içermektedir.

Bunların dışında da Doğubilim alanına girecek birçok eseri mevcuttur.

Türk Halk Edebiyatı alanında yaptığı çalışmaların özelliği çalışılan mevzu itibariyle düşünüldüğünde dünyada yapılan ilk çalışmalar arasında olmasıdır. Türk Halk Hikayeleri ve Türk Masalları üzerine ilk çalışma yapan yabancı Türkologlar arasında yer alır. Akademik kaynaklar göstermektedir ki Türk masalları üzerine çalışan yabancı bilim adamları Alman asıllı Rus Türkoloğu F. Wilhelm Radloff ve Macar Türkoloğu Ignacz Kunos’tan sonra masallarımız Otto Spies’in de ilgi alanına girmiştir. Otto Spies hikayelerimize giren masal unsurları üzerinde çalışmalarıyla dikkat çeker. (TDE Ans.,1986:152)

Yine akademik kaynaklara göre Türk Halk hikayeleri üzerine ilk akademik çalışma Ignacz Kunos’tan sonra Otto Spies Türk Halk hikayeleri üzerine çalışmalar yapar. 1925’de Asuman ile Zeycan adlı halk hikayesini Almanca’ya çevirir. Daha sonra Leipzig’de 1929 yılında Türk Halk hikayelerini müstakil bir konu olarak ele alan Türkische Volksbücher isimli geniş araştırmasını yayınlar(TDE Ans.,1981:61).

Modern Türk Edebiyatı ve Halk Edebiyatı alanında ilk olma özelliği gösteren eserleri ve akademik çalışmalarının yanı sıra Türk kültür ve tarihi açısından önemi olan, Osmanlı tarihi alanında da ilklerden olma özelliği ile ön plana çıkan, dilimize farklı isimlerde çevirileri ve edisyon kritikleri yapılan “Temeşvarlı Osman Ağa’nın Anıları” adlı çalışması da onu özel kılmaya katkı sağlar. Osman Ağa 17. yüzyılın sonu ile 18. Yüzyılın başında yaşamış bir Rumeli Türk’üdür. Temeşvar’da bir asker oğlu olarak dünyaya gelmiş, genç yaşlarda orduya katılmış 1687/88 (H.1009) da Lipova Kalesi’nde Avusturyalılara esir düşmüştür. 12 yıllık esaret hayatının ardından kaçarak esirlik günlerini sonlandırır. Kurtuluşun ardından Temeşvar’a dönen Osman Ağa doğup büyüdüğü toprakların tek tek elden çıkmasından sonra zorunlu olarak İstanbul’a taşınır. Tophane semtine yerleşen Osman Ağa; esirliğinden kurtuluşuna kadar süren macera ve aksiyonun birbirini kovaladığı oniki yılın anılarını yazarak günümüze kadar bu anıların taşınmasını sağlar ve bu sayede Türk kültür tarihine bir katkıda bulunur. 1724 yılında İstanbul’da tamamlanmış olan anıların dili Türkçe’dir. Osman Ağa tarafından verilmiş bir orjinal başlığı ya da adı olmayan kitabın aslı Londra’da Britisch Museum’da bulunmaktadır. Başka nüshası da olmayan eser Osman Ağa’nın el yazısı iledir. Kitabın yurtdışına çıkışı, tanınmış Avusturya’lı şarkiyatçı ve diplomat A. Kremer vasıtasıyla olmuştur.

Otto Spies bu anıların neresindedir? Hangi noktada Otto Spies’le Temeşvarlı’nın yolları buluşur? Anıların dünya edebiyatına ve Türk edebiyatına kazandırılması ve Türklere tanıtılması safhasında Otto Spies devreye girer. “Eserleri koruma altına alma kültürünün” (Özgül,2013:2686) bizde oldukça yetersiz olması noktasında, anıların Türk edebiyatına kazandırılması hikayesi de en az Osman Ağa’nın hikayesi kadar trajik hatta trajikomiktir. Otto Spies ve Alman aydını, Temeşvarlı Osman Ağa’nın esaret anlatılarıyla bizden önce tanışmış ve bize tanıtmıştır.

Bu eser üzerine Almanya’da ve Türkiye’de farklı akademik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. İlk çalışmalar Dr. Heinz Griesbach tarafından yapılmış. Bunun hemen ardından Avusturyalı bilim adamı Dr. Richard F. Kreutel, Otto Spies’le birlikte eseri Almanca’ya çevirerek 1954’te Batı ilim

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



ve kültür dünyasına tanıtır. Bu tercüme “Leben und Abenteuer des Dolmetschers ‘Osman Aga’”, “Tercüman Osman Ağa’nın Hayatı ve Maceraları” adını taşır ve 1954 te Bonn’da yayınlanır. Bu tercümeden sonra aynı araştırmacılar mevcut tercümeyi gözden geçirerek bu defa “Der Gefangen Der Giauren”, “Gavurların Esiri” adıyla 1962’de tekrar yayınlarlar.

Bir Osmanlı Türk’ü olan Osman Ağa’nın Türklerle buluşumu ve tanışması Kreutel ve Otto Spies’in 1954’te yayınladıkları Almanca tercümeden sonra mümkün olur. Osman Ağa kendi ülkesinde “bu Almanca tercümeden sonra ve hiç şüphesiz onun sayesinde ve açıkça, onun Türkçe’ye tercümesi şeklinde olur (Tolasa,2004:9). Kitap üzerine Türkiye’de birkaç yayın ve çeviri (M. Şevki Yazman, Esat Nermi, Orhan Sakin) olmasına rağmen asıl akademik çalışma 1964 yılında Harun Tolasa tarafından gerçekleştirilir. Harun Tolasa’nın hocası Fahir İz 1963 yılında hikayenin aslını Londra’dan fotokopi olarak İstanbul Türkiyat Enstitüsü’ne getirir. Harun Tolasa ise 1964 yılında fakülte bitirme tezi olarak eseri bugünkü yazıya aktarır (Osman Ağa’nın Hatıraları, İst. Üniversitesi Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl. Mezuniyet Tezi, Hazırlayan: Harun Tolasa, Haziran 1964,X+165, İst Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi nr.T.630).

Temeşvar’lı Osman Ağa’nın anılarının Otto Spies’in katkılarıyla Almanca’ya çevirisi kültür tarihimiz açısından önemlidir. Eserin en önemli özelliği bir Osmanlı sipahisinin sunumuyla 17. Yüzyıl Avrupası ve Osmanlının yaşam biçimini ve sosyal hayatını yaşatan nadir örneklerden olmasıdır. 17. yüzyıl Avrupası ve Osmanlısı ile ilgili sosyal hayat anlatısı içeren eserlerin kıymeti tartışılmaz bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. Çünkü edebiyatımızda o dönemleri anlatan çok az anı kitabı mevcuttur. Döneme ait bilginin azlığı mevcut eserlerin gizemini ve kıymetini bir kat daha artırmaktadır. Dünya tarihine mal olmuş tarihi sürecin aktörleri olan Osmanlı ve Avrupa toplumunun, insanının savaş dışındaki ilişkileri anlatının sınırları içinde değer kazanır. Bunun dışında anılar bir Osmanlı askerinin gözüyle Osmanlının Rumeli’de gücünü kaybetmesini, Balkanlardaki kültürel hayat ve sosyolojik yapıyı önemli ölçüde gözlemleme fırsatı sunar. Temeşvarlı’nın öyküsü yaklaşık üç asır önce yaşanmış gerçek bir insan öyküsüdür ve Otto Spies bunun ortaya çıkmasına ve ilim dünyasının hizmetine sunulmasına katkı sağlayanlardan biridir.

Ayrıca Osmanlı tarihine dair bir başka çalışma Kanuni’nin bir ferman metnini Almanca yayınlamasıdır. Kanuni Sultan Süleyman’ın Macar kralı Johann Sigmund’a yazdığı fermanı “Ein ferman Sultan Sülejmans des prächtigen an könig Johann Sigismund von Siebenbürgen” adıyla Almanca’ya çevirir ve 1958’de yayınlar.

Otto Spies’in bir başka eseri Neşet Ersoy’un Türkçe’ye kazandırdığı, 13 Mayıs 1949’da Braunschweig’deki Kant Yüksek Okulu’nda verdiği “Doğu Kültürünün Avrupa Üzerindeki Tesirleri” adlı konferansın genişletilmiş şekliyle oluşan eserdir. Ato Dergisi İlave Yayınları arasında yayınlanmıştır. Otto Spies bu konferansta çeşitli ve birbirinden uzak ilim dallarını sentezleyerek evrendeki bütün ilimlerin tarihinin Araplar olmadan eksik kalacağını söyler.

“Hemen hemen bütün ilimlerin tarihi Araplar vasıtasıyla günümüze intikal etmiştir ve onların ilme katkıları hesaba katılmazsa ilimlerin tarihi eksik olur” (Spies,1974:5) der. Ancak Araplar ibaresiyle kastedtiği şeyin aslında İslam alemi olduğunun altını da dikkatle ve özenle çizer. Söz konusu edilen ve vurgulanmaya çalışılan ve aslolan Arap kültürü değil İslam kültürüdür. Çünkü Araplık ve Araplar da diğer milletler gibi İslam kültürünün yapı taşlarından biri olmaktan öteye bir rol oynamamışlardır. Otto Spies bu ifadeyle İslam kültüründen kastedilen şeyin daha geniş bir coğrafyayı kapsadığı, Arap coğrafyası ile sınırlı kalmadığını gösterir.

“Ortaçağda Doğunun Batı üzerinde icra ettiği tesir tasavvur edildiğinden daha derindir ve bu tesir zamanımıza kadar hissedilebilir bir şekilde gelebilmiştir”(Spies,1974: 5).

Türkische Chrestomathie aus moderner Literatur adlı eser Modern Türk Edebiyatı üzerine yapılmış antolojik bir çalışmadır. 1956 yılında Bonn’da yazılmış bir önsözden sonra seçme

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



metinlerle devam eden Türk nesri üzerine değerlendirmelerin yer aldığı, nesir örnekleri de içeren bir eserdir. Derlemede önsöz ve yazarların kısa biyografileri Almanca verilmiş olup edebi eserlere ait seçme metinlerin dili Türkçe'dir. Kitabın sonuna eklenen sözlük ise Almanca'dan Türkçe'ye değil, Türkçe'den Almanca'yadır. Yazar nesir örneklerini Türkçe vererek Almanya'da Türkçe'nin tanınmasına emek vermiştir. "Avrupa'daki Türklerin ana dillerini yeterli seviyeye çıkartmak için uygun eğitim şartlarının oluşturulması" (Yılmaz,2014:1650) bağlamında hizmet olarak değerlendirme kapsamına alınabilecek çalışmalara imza atmıştır. Zaten Türkçe'nin öğretimi üzerine kitapları da mevcuttur. Altı ana bölüm üzerinden seçme metinlerin yer aldığı eserde birinci bölüm "Halk Edebiyatı ve Masallar" başlığı altındaki örnek metinlerden oluşur. İkinci bölüm "Modern Türk Edebiyatından Hikayeler"e ayrılmıştır. Üçüncü bölüm "Halkbilim" başlığını taşır. Dördüncü bölümde "Edebiyat Tarihi"nden metinler seçilmiştir. Beşinci bölüm "Söylev" örnekleri, altıncı bölüm ise "Gazete Yazıları"dır.

Modern Türk Edebiyatı alanındaki bir başka eseri "Das Blutgeld und Andere Türkische Novellen" adlı eseridir. Araştırmacı eserde Modern Türk Edebiyatına mensup 11 ayrı hikaye ve romancıya ve onların eserlerinden oluşan 22 örnek metne yer verir. Örnek metinlerden sonra yazar esere aldığı her metne kaynak gösterir. Yazar eserleri ilk kaynaktan hatta bazılarını Osmanlı Türkçesi ile yazılmış metinlerden, yani aslından Almanca'ya aktarmıştır. Kaynakçadan sonra "edebi sonsöz" ve "Modern Edebiyat Üzerine Bakış" adlı bölüm yer alır. Otto Spies'in Yeni Türk Edebiyatı üzerine yorumları bu bölüm içerisinde yer almaktadır. Yorumların ardından kitap için seçilen eserlerin yazarlarına ait kısa biyografik bilgiler ve eserleri ile ilgili eleştiriler gelir. 232 sayfadan oluşan eserin seçki olmanın yanı sıra asıl özelliği eserin sonuna ilave edilen Yeni Türk Edebiyatı üzerine yapılan değerlendirme ve kritik bölümüdür.

Çalışmada Otto Spies'in eserinin orijinal ilk basımı kullanılmıştır ve eserin dili Almanca'dır. Kitap Leipzig'de Felix Meiner Yayınevi'nde 1942 yılında yayınlanmıştır. Burada öncelikle Otto Spies'in aynı adlı eserinden yola çıkarak bir Alman akademisyenin Modern Türk Edebiyatına bakış açısı ve onun bakışıyla bir Yeni Türk Edebiyatı tarihi okuması gerçekleştirilecek daha sonra değerlendirmelerde ve genellemelerde bulunulacaktır. Sözkonusu eser, Türk edebiyat tarihlerindeki klasik-gelenekçi sınıflandırmadan hareket edecek olursak Tanzimat'la başlayan Modern Türk Edebiyatı serüveninin bir Alman akademisyenin bakışıyla yorumudur. Eserde bahsi geçen tarihsel serüven, eserin basım yılını esas alırsak yaklaşık olarak 1876-1940 aralığını içine alır. Tanzimat'la başlayan Modern Türk Edebiyatında, 1940 yılına kadar geçen tarihsel dönem ve dönemin ürünleri, eserin içeriğini oluşturur. Eserin henüz girişinde "Übersetzt und Besprochen von Otto Spies" Çeviren ve Nakleden (Eleştiren) terimleri mevcuttur. Yani eser sadece bir hikaye seçkisi ve bu seçilen hikayelerin çevirisinden ibaret değildir. Aynı zamanda seçilen hikayeleri içine alan dönemin edebi tablosunun bir eleştirisidir. Seçilen hikayeler de önemli olmakla birlikte, Türk modernleşme hareketi üzerine bir Alman akademisyenin yorum getirmesi açısından dönemin eleştirisinin yapıldığı bölüm daha fazla değer kazanır. Elbetteki seçilen hikayelerin önemi de azımsanamaz, gözden uzak tutulamaz. Çünkü seçilen hikayeler belli bir beğeni sonucunda ortaya çıkmaktadır. Seçkiler araştırmacının beğenisi ve araştırmacının bir başka kültürde neyi görmek istediği ve ne gördüğü ile alakalı bir tutum sonucunda oluşur. Eserin adından hareket edecek olursak araştırmacı esere Ömer Seyfettin'in Diyet hikayesini yani Das Blutgeld'i isim olarak seçmiştir. Esere karakteristik anlamda damgasını vuran hikaye Diyet hikayesidir.

Alman Profesör Otto Spies'in Blutgeld adlı seçkisinde yer alan hikayeler ve tercüme esas olan kaynak eserler şunlardır:

Ömer Seyfettin **Diyet** (Süleyman Şevket Yeni Güzel Yazılar II.Cilt, İstanbul 1928)

Ömer Seyfettin **Tuhaf Bir Zulüm** (Ali Canip Edebiyat, İst1926)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



Mehmet Rauf **Bir Yiğit** (Köprülüzade Mehmet Fuad Milli Kıraat, ist.1332)

Ercüment Ekrem **Komşu Uğruna** (Ali Canip Edebiyat, ist 1926)

Refik Halit **Vehbi Efendinin Kuşkusu** (Refik Halit Memleket Hikayeleri, ist 1335)

Refik Halit **Komşu Namusu** (Refik Halit Memleket Hikayeleri ist 1335)

Yakup Kadri **Ses Duyan Kız** (Köprülüzade Mehmet Fuad Milli Kıraat, ist1332)

Yakup Kadri **Güvercin Avı** (Seçme Yazılar adlı eserden alınmış olup bu kitap Dil Encümenin kararıyla Yakup Kadri, Falih Rıfkı ve Ruşen Eşref tarafından hazırlanmıştır.İst.1928)

Reşat Nuri **Akşam Güneşi'nden "Üzücü Bir Kutlama"** (Romanın kendisi ve Mustafa Nihat'ın Muasır Türk Edebiyatı Tarihi'nin 1930 basımı kaynak olarak gösterilmiştir.)

Reşat Nuri **Damga'dan "Bir Hikaye"** (Romanın kendisi ve Mustafa Nihat'ın Muasır Türk Edebiyatı Tarihi'nin 1930 basımı kaynak olarak gösterilmiştir.)

Reşat Nuri **Dudaktan Kalbe'den "Bir Opera Mevzuu"** (Romanın kendisi ve Mustafa Nihat'ın Muasır Türk Edebiyatı Tarihi'nin 1930 basımı kaynak olarak gösterilmiştir.)

Reşat Nuri **Sönmüş Yıldızlar** (Reşat Nuri Sönmüş Yıldızlar,ist1339)

Reşat Nuri **Gölgenin Öpücüğü**(Reşat Nuri Sönmüş Yıldızlar,ist1339)

Müfide Ferit **Ankara** (Otto Spies, Die unverzeihliche Sünde,Krefeld1935)

Müfide Ferit **Gazi Geliyor** (Otto Spies, Die unverzeihliche Sünde,Krefeld1935)

Mahmut Yesari **Çocuk Kalbi** (Mustafa Nihat Muasır Türk Edebiyatı Tarihi, ist 1930)

Mahmut Yesari **Kazan Dairesi** (Mustafa Nihat Muasır Türk Edebiyatı Tarihi, ist1930)

Peyami Safa - **Dokuzuncu Hariciye Koğuşu romanından Duvar** (Roman ve Murat Uraz Edebiyat Antolojisi)

Peyami Safa **Fatih Harbiye romanından Neriman'ın Eve Dönüşü**.(Peyami Safa Fatih Harbiye)

Reşat Enis **Mezar Duası**(Reşat Enis Kılıcımı Sürüyorum ve Yaşar Nabi Genç Neslin En Güzel Hikayeleri)

Reşat Enis **Onbaşı Zeynep** (Reşat Enis Kılıcımı Sürüyorum ve M. Behçet Yazar Genç Romancılarımız, ist1937)

Yaşar Nabi **Tanrı Şansı** (Yaşar Nabi)

Türk öyküleri üzerine akademik çalışmalar ve çeviriler yapan Alman Profesör Otto Spies modern Türk edebiyatından yaptığı tercihlerle ilgili yorumlar yapmadan önce bir seçki oluştururken dikkat edilmesi gereken hususları da sıralar. Seçki yapmak seçen kişinin beğenilerine göre oluşur. Bu sebeple de seçilen metinler kişilere göre değişebilir. Her insan bir hikaye seçkisinde farklı yazarları görmek isteyebilir ya da bu yazarların sanat değeri üzerinde söz açmak isteyebilir. Ancak eser seçkisi yalnız kişisel zevk veya özel ilgi alanlarına göre değil, bilakis kültür ve edebiyat tarihi açısından etkinliği olan yazarların yapıtları ön plana çıkarılarak oluşturulmalıdır.

Otto Spies derlemeye ilk defa Almanca'ya çevirileri yapılan bu metinlerin her şeyden önce sanatsal ve estetik değeri yüksek olan metinler olduğunu söyler. Otto Spies'in amacı Türkiye'de tanınmış ve belli bir yer edinmiş ve böylece de Türk edebiyatında rol oynayan nesir yazarlarını tanıtmaktır. Eserde Türk edebiyatını nesir alanında temsil etmek üzere seçilen ve tercümesi yapılan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



hikaye ve hikaye yazarları farklı edebi eğilimlere sahiptir. Bu sebeple de seçkideki mevcut hikayeler Modern Türk Edebiyatının gelişimini ifade etmekte yetersiz kalacaktır. Yani Otto Spies 1942 yılında yapılan bu seçkinin Modern Türk Edebiyatının gelişimini anlatmakta eksik kalacağının da altını çizer.

Otto Spies Modern/Yeni Türk Edebiyatının oluşumunu Türkiye’de yaşanan politik ve kültürel değişimlere bağlar. Yazar Cumhuriyet sonrasına işaret ederek Türkiye’de son on yılda güçlü siyasi ve kültürel bir reform gerçekleştiğini vurgular. Yani Modern Türk Edebiyatı son on yılda güçlü gelişim ve dönüşümlere sahne olmuştur ve bu değişikliğin aynısını edebiyat alanında da görmek mümkündür. Otto Spies’e göre bu gelişim ve dönüşümün özelliği radikal olmasıdır. Siyasi ve toplumsal alandaki bu değişimler doğal olarak dil üzerinde de etkili olacaktır. Türkiye’deki radikal değişimler, politik ve sosyal değişiklikler modern Türkçe’nin gelişimine önemli ölçüde bir etki yapmıştır. Otto Spies, Tanzimat’ın ilanından önceki döneme “Türk Klasik Dönemi” adını verir. Klasik dönem şair ve yazarları Arap ve Fars geleneklerine bağlıdır. Bu döneme Farsça ve Fars edebiyatındaki anlam, şekil ve ifade hakimdir. 19. yüzyılın ortalarından beri bakışlar doğudan batıya, özellikle Fransa’ya yönelir. Bu yönelim o denli hızlı olmuştur ki modern Türkçe, Fransızca’nın etkisi altına girmiştir. Otto Spies’e göre Şinasi modern dönem içinde yol açıcı ve kurucu bir isim olarak öne çıkar. Şinasi, Namık Kemal ve Abdülhak Hamit’in de yaratıcısıdır. Namık Kemal ve Abdülhak Hamit, Şinasi’nin “güçlü şairlikleri ile çağdaşlarından ve onlardan sonra gelenlerden daha üstün olan öğrencileri”dir.

Türk Edebiyatında Avrupalılaştırmanın ikinci dönemi 19. Yüzyıl sonuna doğru Tevfik Fikret ve Halit Ziya’nın yaptığı mekteple, ekolle kurulmuştur. Bu isimler gelişime damgalarını vurmuşlardır ve o devirde yetişen bütün önemli yazarlar bu yazar dairesine mensuptur. Bu ekolün yayın organı olan Servet-i Fünun dergisi sebebiyle yerli edebiyat tarihleri bu ekolü Servet-i Fünun Mektebi olarak veya temsilcileri olan Fikret-Halit Ziya dönemi olarak da adlandırırlar. En önemli temsilcileri Cenab Şahabettin, Hüseyin Cahit, Mehmet Rauf’dur; buna karşılık örneğin Süleyman Nazif ve İsmail Safa bu okula eğilim göstermelerine rağmen kendilerine özgü bir çizgi belirlemişlerdir.

1908 devriminden sonra bir başka edebi faaliyet ortaya çıkar. Genç yazarlar büyük bir edebiyat eylemi yapmak ve edebiyat dilini yeniden düzenlemek istemişler ve devrimci, yeni bir akım, Fecr-i Ati “Geleceğin ışığı” olarak adlandırılan topluluk ortaya çıkmıştır. Bu sanatkarlar Theophile Gautier’in büyüü altında “sanat sanat içindir” ilkesiyle eserler vermişlerdir. Bu edebi organizasyon çok kısa sürede dağılmış, taraftarları önce Fikret, Halit Ziya ekolüne geçmiş, fakat çoğu daha sonra Milli Edebiyat’a katılmıştır.

Bir başka grup 1910 yılında Selanik’te kurulan Genç Kalemler dergisi etrafında bir araya gelir. Müritleri “Yeni Lisancılar” adını almıştır. Dilde saflaşma taraftarı olan bu sanatkarlar halkın içinden, sıradan insanın da anlayacağı yeni bir edebiyat dili oluşturmayı istemektedirler. Parolaları “Halka Doğru” olan önde gelen Yeni Lisancılar Ali Canip, Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp’tir. Bu dönemde yayın organları Türk Yurdu dergisi olan yurtsever insanlar topluluğu bir kültürel hareket etrafında birleşir. Bu şahıslar Osmanlılık fikri boşa çıkınca, Türkiye’de yalnızca milli esaslar ve halkın bilinci ile bir kurtuluşun, yenilenmenin mümkün olacağı anlayışına yönelirler. Bu yüzden eski Türk tarih ve kültürüne dönme zorunluluğu ortaya çıkar. Güçlü bir propagandanın beraberinde getirdiği Turancılık fikri, Rus ülkesinde ve Orta Asya’da yaşayan Türklerle temasa geçerek yayılır. Farklı Türkçe konuşan bütün Türklerin anlayabileceği bir yazı dili amaçlanır. Akçuraoglu Yusuf, Ağaoğlu Ahmet, İsmail Gasprinski, Dr Ali Bey Hüseyinzade ve diğerleri bu hareketin öncü isimleridir.

Balkan savaşının kaybindan sonra, Türkleri ulusal bir daire etrafında toplamak için milli bir zemin de hazırlanmış olur. Türk halkından Ziya Gökalp diye bir edip ortaya çıkar. Yeni, ulusal bir

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



yaşam yaratmak için sosyolojik, felsefi esaslara dayalı bir program oluşturur. Politik görüşü ve sloganı “Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak” başlığıyla anlam bulur. Daha sonra Türkçülük diğer iki kavrama üstün olur. Ziya Gökalp Kızıl Elma antolojisinde yer alan “Turan” şiirinde bu idealini ifade etmektedir.

Birinci Dünya savaşından sonra Osmanlı imparatorluğu son bulunca O (Ziya Gökalp), Mustafa Kemal Paşa’yı Türk’ün kurtarıcısı olarak görür. Türkçülük fikrinin program ve esaslarını “Türkçülüğün Esasları” eseri ile formüle eder. Ziya Gökalp’in ulusal amaç ve tasavvurları bütün halk üzerinde özellikle de genç Türkler üzerinde derin ve kalıcı bir etki yapar. Ulusal duygu doğar, halk uyanır; Böylece Türkler kendilerine özgü bir milliyetçilik yaratmış olur.

Birinci Dünya savaşı Türkler için talihsiz bir sonudur. Ancak çöküşün hemen ardından özgürlükleri ve bağımsızlıkları için mücadeleye devam etmek suretiyle Türkler cesaret ve güçlerini kanıtlar ve bir barış sözleşmesi inşasıyla özgürlüklerini ve saygınlıklarını, onurlarını elde ederek ulusal bir devlet kurarlar. Kazanılan başarı ve sonuçlar milli davranış tarzı ve uyanış, ulus olarak kendine güven duygusu tamamiyle köklü nedenlere dayanmaktadır.

1920 yılı ile birlikte Türkiye’de Kemalist dönem başlar. Özgürlük savaşı 1923 de zaferle son bulmuştur. Mustafa Kemal Paşa icra ettiği, gerçekleştirdiği sosyal, kültürel, dini, akli reform ve değişiklikler ile kamu tarafından tanınmıştır. Şu görüş iddia edilebilir, Ziya Gökalp’in hazırladığı ve sonuçlandırdığı eser, emek dolayısı ile bu dönüşüm gerçekleşmiştir. Kemal Atatürk Türkler bir anayurt ve politik bağımsızlık hediye etmiştir, Ziya Gökalp yeni anavatanın varoluşunun önkoşullarını yaratmıştır.

Millî oluşun tarihî akışını çizen olaylarını birbirine bağlamak zorunluluğunu duyacak bir ilim zihniyeti için bugünkü Türkiye’yi Ziya Gökalp’sız düşünmek zordur. (Sütçü,2013:2299) Otto Spies anlatımında ise Milli Kurtuluş savaşı ve milli bilincin uyanması ve milli bir devletin oluşumunda iki isim yanyana, Atatürk ve Ziya Gökalp dönüşümlü olarak zikredilir. Biri diğerini bütünler. Türklerin kendilerine özgü bir milliyetçilik anlayışına sahip olmasında Ziya Gökalp teorisyendir ve bunu pratiğe döken ise Mustafa Kemal’dir. Ziya Gökalp’in eserleri Atatürk’ün eserlerinin ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur. Kültürel altyapıyı oluşturan Ziya Gökalp’in eserleri üzerine dönüşüm ve değişim gerçekleşir.

Türk insanı arasında politik ve kültürel bir devrimin gerçekleşmesi edebiyatla ilgi kurularak anlatılır. Yazara göre politik ve kültürel devrimin edebiyatla da ilgili olduğu besbellidir. Çok milliyetli Osmanlı devleti, bir ulus devlete dönüştükten sonra, reform yapma, bütün halkın anlayabileceği arı, saf bir Türk dili yaratma gerekliliği ortaya çıkmıştır. 1928 yılında Arap harfleri kaldırılarak kısa bir süre içerisinde Latin harflerine geçilir. Devlette bir dil devrimi gerçekleştirilmiş, Atatürk diğer reformlarda olduğu gibi aynı biçimde güçlü bir ilgi görmüştür. Türkçe’nin kelime hazinesinin üçte ikisi hala yabancı sözcükten oluştuğu için, kaldırılan Arapça ve Farsça kelimelerin karşılıklarını bulmak için yalnız Anadolu ağızları ve yaşayan Türk dili değil, bilakis eski Orhun Türkçesi ve Uygurca’dan da ödünç yapılır. Resmi bir sanat dili ortaya çıkar, resmi olarak uygulanır, ama halk konuşmaz.

Yeni bir dönem, 1936 yılında İstanbul’da 2. Dil kongresi bayraklığı altında (Güneş-dil teorisi) dil reformu ile başlayan dönemdir. Bu teoriye göre herhangi bir dile ait olan bir kelime, etimolojik olarak saf Türkçe kökene götürülebilir. Bu yüzden yabancı kelime problemi hükümsüzdür, geçersizdir. Çünkü her kelime köken olarak Türkçe’dir. Her halükarda dil problemi şairlerin, ozanların, yazarların yeteneklerinin gelişmesi için güçlü bir engeldir.

Yeni edebiyat, Dünya savaşı öncesi edebiyat ile karşılaştırıldığında konu ve içerik olarak güçlü bir ilerleme kaydettiği görülür. Dünya Savaşı olayı ve özellikle Mustafa Kemal adı altında Türk özgürlük savaşı Türk Edebiyatında mühim izler bırakmıştır. Savaşın çeşitli etki alanları,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



etkinlik çevresi konu, tema, motif ve muhitten anlaşılabilir. Ozanlar halkın ve askerin fedakarlığının, canından vazgeçmenin, cesaretin ve yiğitliğin şarkılarını söylerler. Balkan ve Dünya Savaşının ünlü şairi Mehmet Emin “Ey Türk Uyan” şiiriyle Almanya’da da ünlenmiştir.

Halide Edip’in Ateşten Gömlek romanı Türk özgürlük savaşının yüce şarkısını söyler. Yakup Kadri, Yaban ile Anadolu insanının hayatına enteresan bir bakış özgürlük savaşını çerçevenin dışında teşkil ederek sunar. Halide Edip’in “Dağa Çıkan Kurt” ve Yakup Kadri’nin Rahmet adlı kısa öykü koleksiyonunda savaşın acı etkileri altında yaşamın zorluk ve matemlerini, savaş zamanının darlık ve yokluk fısıltılarını yazar. Bunların dışında yazarın içeriği Dünya savaşı anlatıları olan eserlere verdiği örnekler Burhan Sadık’ın Yalaza romanı, Reşat Enis Aygen’in Kılıcımı Sürüyorum öykü koleksiyonu ve özellikle Mezar Duası ve Onbaşı Zeynep hikayeleri, mükemmel parlak denemeci Falih Rıfkı’nın “Ateş ve Güneş, Zeytindağı” eserleridir.

Yazar mevcut seçkisinde Türkiye’de Kemalist dönemin dışında eser veren yeni nesil Türk yazarlarına da yer verir. Ona göre en yeni edebiyat güzel ümitler vadetmektedir ve buna örnek olarak Yaşar Nabi’nin “Genç Neslin En Güzel Hikayeleri”ni gösterir. Gençler arasında iyi isim kazanan kayda değer yetenekler arasında Sadri Ertem, Reşat Enis ve Sait Faik Abasıyanık, Sabahattin Ali, Fikret Adil, Kenan Hulusi, Yaşar Nabi’yi sayar.

Yazara göre yeni dönemde gerçekçi yazının tutunması yapıcı bir tutumdur. Yeni zamanda bütün alanlarda ozanların, yazarların gerçekçilikte ısrarcı olmalarını olumlu karşılar. Genç yazarların tümüyle realist olmaları, realist yaşam kayıtları şaşırtıcı olamaz. Tema yaşamı anlatır. Sosyal problemler şehir, köy, cemiyet yazarların ilgisini çeker.

Otto Spies’e göre Modern Türk edebiyatında eleştiri zayıftır ve canlandırılmalıdır. Modern Türk edebiyatının doğuşu ile ilgili geleneksiz, geleneğe bağlanmayacak bir başlangıçtan söz eder. Türkçe’de roman ile hikaye türü yenidir ve gelenekten kopuktur, geleneklerin geliştirilmesi üzerine kurulmamıştır. Yani Türklerin geleneğinde roman ve hikayeden önce var olan mevcut nesir geleneği üzerine inşa edilmemiştir. Roman ve hikaye bir önceki yüzyılın ortalarında baskın olan Fransız etkisi altında doğmuş ve oluşmuştur. Otto Spies ilk örnekleri atlayarak “Malum olduğu üzere bilinmektedir ki Halit Ziya ve Sezai romanın kurucusu sayılmaktadır” (Spies,1942:200) der.

Ancak daha sonra “hikayede Türk yazarları arasında büyük ve güçlü yetenekler görülmektedir” (Spies,1942:200) diyerek hikaye türünde kısmen halkın eski ürünlerine bağlanabilecek eserler üzerinde durur. Vaktiyle bizim nesrimiz için popüler anlatı sanatı, kamuya açık anlatıcı olan meddaktır. Ezelden beri Popüler anlatı sanatı Türkiye’de yüksek bir çiçek gibi durmaktadır. Otto Spies bu noktada Ahmet Mithat’ı ön plana çıkarır. Ahmet Mithat için “eski zamanda önemli ve verimli bir anlatıcı kendisi meddah ocağındandır” (Spies,1942:201) der. Meddahlık sanatı onun anlatılarında form ve üslupta güçlü etkindir. Daha sonra meddah sanatı ile bağlantısı olan hikayeciler arasında Ahmet Hikmet’i de dahil eder. “Ahmet Hikmet gibi ince ruhlu hikayecilerin meddah sanatı ile bağlantısı inkar edilemez” (Spies,1942:201) der.

Ona göre roman ve hikayenin evvela Avrupalı örneklerle bağımlı olduğu düşünülürse sonrasında Avrupalı etkilerden sıyrılma çabaları ve kendine özgü adımlar ile Türk milli edebiyatı bugün önemli başarılar gösterebilir. Özgürlük savaşından sonra millileşme adımları diğer alanlarda olduğu gibi edebiyat alanında da etkili olmuştur.

Yeni Türk Edebiyatının bu dönemdeki belirgin karakteri anlaşılır açık ve milli olması ve büyük sosyal problemlerle meşgul olunmasıdır. Yeni Türk edebiyatında merkezde çiftçi ve orta sınıf olan sade adamlardan müteşekkil halk bulunmaktadır. Edebiyatta daha önce olmayan politik ve kültürel yeni bir yönelimin doğum sancıları yaşanmaktadır. Türk düşünce hayatındaki dönüşüm ilerlemekte, gelişmektedir. “Türk edebiyatında bu krizi güçlü yetenekte olan şair ve yazarların olgun kabiliyet ve şairlikleri sayesinde aşması beklenmektedir.” (Spies,1942:201)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



Yukardaki anlatımdan yola çıkarak Otto Spies tarihsel süreç içinde Türk Edebiyatını anlatırken İslam öncesi eserlerini zikretmez ve yukarıda gerçekleştirdiğimiz okumadan da anlaşılacağı üzere Modern Türk Edebiyatı öncesi dönem “Klasik Dönem” dir. 1940 yılına kadar olan döneme de “Modern Dönem” adını vererek bu dönemi daha çok dilde yaşanan değişimlere ve Türkiye’deki siyasi oluşumlara göre dizgeselleştirir. Modernleşme ve yenileşme kavramının bir diğer adı Avrupalılaşmadır ve Avrupalılaşma iki döneme ayrılır. Otto Spies Türk edebiyat tarihçilerinin pek çok kullandığı ve benimsediği Tanzimat isimlendirmesini kullanmaz. Avrupalılaşmanın birinci dönemi Şinasi’nin yol açıcı olduğu Namık Kemal ve Abdülhak Hamit dönemidir. Avrupalılaşma’nın ikinci dönemi Tevfik Fikret ve Halit Ziya mektebi olarak isimlendirilen dönemdir. Fecr-i Ati ismini 1908 devrimi ile anar. 1910 ile birlikte Genç Kalemler ve Yeni Lisancılar bir arada kullanılır. 1920 sonrası dönemin isimlendirmesinde yine geleneksel tasnifin dışında bir eğilim gösterir ve Cumhuriyet kelimesini hiç anmaz. 1920 sonrası Otto Spies’in literatüründe Kemalist dönemdir. 1936 Dil reformu dönemi ve daha sonrasında ise Kemalist dönem dışında eser veren yazarlar olarak isimler sıralar ve değerlendirmelerde bulunur.

Otto Spies’in tasnifinde dikkati çeken husus Tanzimat ve Cumhuriyet isimlendirmelerini tercih etmeyip bunun yerine Avrupalılaşma ve Kemalist dönem ifadelerine yer vermesidir.

Otto Spies gelişmekte olan Türk Edebiyatına ve Türk edebiyatçılarına kaynak da gösterir. Halk edebiyatı ile halka ait değer ve geleneklerin edebiyatı geliştireceği inancını her fırsatta yeniler. Zaten seçtiği hikaye ve roman örnekleri de Türk adet ve geleneklerini yansıtan, gelenekten, halk yaşamından izler taşıyan eserlerdir. Ayrıca Almanlara Türk kültürünü tanıtmak amacıyla yazılmış bu eserde yer alan ve çevrenin bizzat seçtiği hikaye ve romanların büyük bir kısmı yazıldığı tarihten bugüne geçerliliğini yitirmeyen eserlerden seçilmiş metinlerdir. Otto Spies’in seçtiği metinler sanatsal değeri yüksek olan ve günümüzde bile değerinden kaybetmeyen estetik değeri yüksek metinlerdir. Kitaba isim olarak seçtiği Ömer Seyfettin’in Diyet hikayesi tek başına dahi bunu doğrulamak için yeterlidir. Bu seçimlerin büyük çoğunluğu zamana karşı direnen metinler olmasına rağmen arada nadir de olsa “Yalaza Enişte ve Baldızlar” gibi adı tanındık gelmeyen, popüler olmayan eser isimleri eserde çok az yer tutar.

Almanya’da Türk kültürünü tanıtmaya yönelik çalışmalara imza atmış olan Otto Spies’in Türkoloji dünyasına çok katkıları ve emekleri olmuştur. Türkoloji biliminin popülerleşmesine hizmet etmiş, Almanya’daki Türklerin dillerinin kalıcılığı konusunda çok kıymetli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Türk kültürü ve edebiyatı ile ilgili hem bilimsel çalışmalara ve araştırmalara yönelmiş, hem de modern Türk kültürü ile modern Türk Edebiyatı ürünleri ve onların yazarları hakkında geniş araştırmalar yapmıştır.

Tüm Avrupa’da olduğu gibi Almanya’da da Türkoloji alanında başlangıçta edebiyata ilgi az, daha çok klasik filoloji bakış açısı ön planda olmuş ancak daha sonrasında Türkoloji araştırmaları bir kültür bilimi gibi algılanmıştır. Almanya’da Türkoloji biliminin yönünü değiştirmesi ile ortaya çıkan alan araştırması, kültürel araştırmalar ve karşılaştırmalı edebiyat araştırmaları Otto Spies’e dayanır. Araştırmaların ağırlığının salt filolojik bakış açısından kültür ve modern Türk kültürü ile edebiyatına kaymasının tarihi çok eskilere dayanmaz. Bu genel olarak Almanya’da Türk nüfusun artışı ile doğru orantılı bir sonuçtur. Otto Spies bu anlamda tabuları yıkmış, yerleşmiş anlayışın dışında ürünler vermiştir. Bu anlamda Otto Spies bir öncüdür.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/5 Spring 2014



KAYNAKÇA

- AKPINAR DELLAL, Nevide (2002), Alman Kültür Tarihi'nden Seçme Tarihi ve Yazınsal Ürünlerde Türkler (Avrupa'da Türk İmgisine Bir Katkı), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BEKAR, Beytullah (2013). "Almanya'da Türkler ve Türkçe"/ "Turkish Language and Turkish People in Germany" **TURKISH STUDIES** - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN: 1308-2140, Volume 8 Issue 9, summer 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5004>, p. 771-787.
- CAKIR, Mustafa(2013), Türklerin Alman Kültüründeki İmajı, **Academia.edu**.
- DİNO, Güzin(2008), **Türk Romanının Doğuşu**, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- ORTAYLI, İlber (1981), **İkinci Abdülhamit Döneminde Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman Nüfuzu**, Ankara:Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- ÖZDEMİR, Nebi(2005), "Almanya ve Berlin'deki Türkoloji Araştırmaları Tarihi ve Freie Universitat Berlin-Türkoloji Enstitüsü", **Milli Folklor**, Yıl 17, Sayı 68
- ÖZGÜL, M. Kayahan (2013). "Edebiyat Tarihine Manifestik Bir Bakış", **TURKISH STUDIES** - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume 8/9 Summer 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5656>, p. 2685-2700
- SAİD, Edward(2000), **Oryantalizm Eleştirileri**, İstanbul:İlkbahar Yayınevi.
- SPIES, Otto(1942), **Das blutgeld und andere, türkische novellen**, Leipzig: Felix Meiner.
- SPIES, Otto(1957), **Türkische chrestomathie aus moderner literatur**, Wiesbaden : Otto Harrassowitz.
- SPIES, Otto(1974), **Doğu Medeniyetinin Avrupa Üzerindeki Tesirleri**, (Çev. Neşet Ersoy), ATO Dergisi İlave Yayınları No:8.
- SÜTÇÜ,Tevfik(2013) "Yeni Lisan Hareketi'nden Ölümüne Kadar Türk Basınında Ziya Gökalp"/"From New Language Movement To His Death Ziya Gökalp In The Turkish Press", **TURKISH STUDIES** International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN: 1308-2140, Volume 8/9 Summer 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4722> p. 2297-2311.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi(1992), **Edebiyat Üzerine Makaleler**, İstanbul: Dergah Yayınları.
- TOLASA, Harun(2004), **Kendi Kalemile Temeşvarlı Osman Ağa, Bir Osmanlı Türk Sipahisi ve Esirlik Hayatı**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**(1981), "Masal", C.4., İstanbul: Dergah Yayınları.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**(1986), "Halk hikayesi", C.6., İstanbul: Dergah Yayınları.
- UÇAR, Erdem, "Otto Spies", **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.37.
- YILMAZ, Mehmet Yalçın(2014). "İki Dillilik Olgusu ve Almanya'daki Türklerin İki Dilli Eğitim Sorunu"/"The Phenomenon of Bilingualism and the Problem of Bilingual Education for Turkish People Living in Germany", **TURKISH STUDIES** -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, ISSN: 1308-2140, Volume

9/3 Winter 2014, www.turkishstudies.net, DOI Number:
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6216>, p. 1641-1651

NOT: Bu makale 14-17 Kasım 2013 tarihleri arasında Uşak Üniversitesi ile Würzburg Maximilians Üniversitesi işbirliği ile Almanya'nın Würzburg kentinde düzenlenen 250. Yılında II. Uluslararası Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Türk-Alman İlişkileri Sempozyumu'nda sunulan yayınlanmamış bildiriden esinlenerek hazırlanmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 5 Spring 2014

